

การพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ความเป็นอยู่บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในจังหวัดพิจิตร*

THE PROCESS OF DEVELOPING AN INNOVATIVE COMMUNITY
NETWORK FOR IMPROVING THE QUALITY OF LIFE. BASED ON
BIODIVERSITY AND LOCAL WISDOM IN PHICHIT PROVINCE

นพวรรณ ไชยชนะ¹, วิชิต ชัยยาจนะ², พระครูสิริปริยัตโยดม (เมธี ไวยวัฒน์)³,
พระใบฎีกาสมคิด นาสีโล⁴ และ พระครูวิวิธวัชชัย (ขวัญชัย วรบุญโญ)⁵
Nopawan Chaiyachana¹, Wichit Chaiyachana², Phra Khru Siripariyatodom (Methi Waiyuwatt)³,
Phra Baidika Somkid Nathasilo⁴ and Phra Khru Wivithathawatchai (Khwanchai Worapunyo)⁵

¹⁻⁵วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

¹⁻⁵Phichit Buddhist College, Thailand

Corresponding Author's Email: noppwan08@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 มกราคม 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มกราคม 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 18 มกราคม 2569

Received 8 January 2026; Revised 16 January 2026; Accepted 18 January 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน
นวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

Citation:

* นพวรรณ ไชยชนะ, วิชิต ชัยยาจนะ, พระครูสิริปริยัตโยดม (เมธี ไวยวัฒน์), พระใบฎีกาสมคิด นาสีโล
และ พระครูวิวิธวัชชัย (ขวัญชัย วรบุญโญ). (2569). การพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ความเป็นอยู่บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม,
4(1), 592-603.

Nopawan Chaiyachana, Wichit Chaiyachana, Phra Khru Siripariyatodom (Methi Waiyuwatt),
Phra Baidika Somkid Nathasilo and Phra Khru Wivithathawatchai (Khwanchai Worapunyo). (2026).
The Process Of Developing An Innovative Community Network For Improving The Quality Of Life. Based
On Biodiversity And Local Wisdom In Phichit Province. Journal of Interdisciplinary Social Development,
4(1), 592-603.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ 3) เพื่อพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 วิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพและความต้องการของชุมชน จากนั้นสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน พัฒนานวัตกรรมให้เหมาะสมกับบริบท ถ่ายทอดความรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และขยายผลเชื่อมโยงตลาดเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร ดังนี้ 1. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 2. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล 3. การมีส่วนร่วมของชุมชน 4. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม 5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

3) การพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตรทำได้โดยต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพสู่การสร้างอาชีพและผลิตภัณฑ์เพิ่มรายได้ จัดการความรู้และสืบทอดภูมิปัญญา ร่วมกับการใช้นวัตกรรมที่เหมาะสม เสริมความเข้มแข็งเครือข่ายสัมมาชีพ และพัฒนาระบบการใช้ภูมิปัญญาเป็นขั้นตอนเพื่อยกระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรม, ปัจจัยที่ส่งผลในการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรม, การพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรม, ประชาชน, เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

This research, "Developing an Innovative Community Network for Improving Quality of Life Based on Biodiversity and Local Wisdom in Phichit Province," aims to: 1. Study the process of creating an innovative community network for improving quality of life based on biodiversity and local wisdom in Phichit Province; 2. Analyze the factors contributing to the success of creating an innovative community network for improving quality of life based on biodiversity

and local wisdom in Phichit Province; and 3. Develop an innovative community network for improving quality of life based on biodiversity and local wisdom in Phichit Province. The research employed action research methods, including in-depth interviews with key informants and the organization of activities to identify best practices, solutions, and the creation and development of new methods.

Keywords: Innovation community networking process, Factors influencing innovation community networking, Development of innovation community networks, People, Community economy

บทนำ

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร ต้องการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของรัฐบาล และส่งผลให้เกิดการสร้างนวัตกรรมชุมชน ในการสร้างเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนสร้างชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน จึงเกิดบันทึกความร่วมมือ เพื่อบูรณาการและเชื่อมโยงการทำงานเพื่อยกระดับขีดความสามารถ สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติราชการของ หน่วยงานราชการ กลุ่มวิสาหกิจ เครือข่าย องค์กรชุมชน ในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การสำรวจข้อมูลสังคมและเศรษฐกิจฐานราก เพื่อประเมินผลและจัดทำแผนงานมาตรการข้อเสนอและกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ สร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสถานการณ์ใน ปัจจุบันภายใต้บันทึกความร่วมมือ (Memorandum of Understanding : MOU) ที่ได้ลงนาม 7 หน่วยงาน โดยมี เจตนารมณ์ที่จะแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำซึ่งถือเป็นหนึ่งในนโยบายปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ชาติเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโตไปพร้อมกับการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมถึงช่องว่างรายได้และการเจริญเติบโตเศรษฐกิจในระดับฐานราก โดยทั้ง 7 หน่วยงาน จะประสานความร่วมมือระหว่างกันและ จะสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจร่วมข้างต้น ตลอดจนการติดต่อ ขับเคลื่อนทั้งในระดับพื้นที่ตำบล และตามบันทึกความร่วมมือให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร
3. เพื่อพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ในกระบวนการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ในจังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) เนื่องจากความพร้อมในด้านทุนชุมชน เพราะพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ สามารถศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ซึ่งสอดคล้องกับคำขวัญอำเภอบางมูลนาก ว่า “อาหารปลาขึ้นชื่อ...เลื่องลือมะม่วงแผ่น...ดินแดนหลวงพ่อดิน...ถิ่นข้าวขาวกอเดียว...เที่ยวศูนย์ฯพัฒนาการเกษตร สิรินคร” โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากปลา ผลิตภัณฑ์จากมะม่วง พื้นที่ชุมชนประเวศน์เหนือ พื้นที่ชุมชนหัวรอ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือโครงสร้างองค์กรชุมชน (Community organization) คือความสัมพันธ์ของบุคคลในชุมชนทั้งที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อการปฏิบัติงาน ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) มีการกำหนดโครงสร้างคำถามเป็น 2 ส่วนคือ ชื่อเรื่องและวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย รวบรวมวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “พัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร โดยใช้การสัมภาษณ์ สมาชิกและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นฐานในการกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรม ขั้นตอนต่อไปอบรม/ออกแบบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยทำการอบรมให้ความรู้เพื่อเสนอแนวความคิด และการยกระดับความรู้ (Knowledge : K) ให้กับกลุ่มเป้าหมายคือสมาชิกกลุ่มชุมชน ระดับตำบล ในจังหวัดพิจิตร โดยการจัดให้สมาชิกได้รับการฝึกอบรม และออกแบบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตรยกระดับความรู้ (Knowledge : K) ให้กับสมาชิกกลุ่มชุมชน ระดับตำบล ในจังหวัดพิจิตร ในประเด็นแนวคิดที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาและสร้างนวัตกรรมของชุมชนและท้องถิ่น ขึ้นต่อไปแนวทางการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนเข้มแข็งเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของชุมชนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ในขั้นตอนที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรงตามปรากฏการณ์ และข้อเท็จจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย นอกจากนี้เพื่อการทดสอบให้แน่ใจว่า การวิเคราะห์และการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นถูกต้องหรือไม่ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำเสนอในการจัดสนทนากลุ่ม ทบทวนว่าข้อมูลและการตีความที่เที่ยงตรง และยึดถือเป็นแบบได้หรือไม่ แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) มีการแบ่งประเภทตามเนื้อหาของเอกสารแล้วเปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ กันโดยการนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจเอกสารและนำมาประกอบกับข้อมูลจากภาคสนามที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสารโดยใช้วิธีเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ โดยจะเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความพิจารณาจากเนื้อหาโดยผู้วิจัยไม่มีอคติหรือความรู้สึกของตัวเองเข้าไปพัวพัน ไม่เน้นการตีความ

หรือความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง หรือความหมาย ระหว่างบรรทัด เพียงแต่ให้การระบุ ลักษณะเฉพาะของข้อความหรือสาระเป็นอย่างมีระบบและอิงกรอบแนวคิด การดึงความสำคัญของสาระจากตัวบทอาจใช้วิธีสรุปใจความได้ดีกว่าการวัดความถี่ของคำก็ได้ จากนั้น จึงอธิบาย ข้อที่รวบรวมได้ดังกล่าวด้วย วิธีการพรรณนาโดยอาศัยจากกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะ ของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการการพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตรวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมา ได้ช่วย วิเคราะห์ จากการจับประเด็นสำคัญหรือสาระสำคัญ สาระหลัก จากการสัมภาษณ์ มีกลุ่มไหน ที่พูดเหมือนกันและแตกต่างกันเพราะอะไร และทำไมพูดเหมือนกันหรือต่างกันมาใช้ในการ วิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร สามารถดำเนินการ ได้ผ่านหลายขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ พืชสมุนไพร ระบบนิเวศเฉพาะถิ่น สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ เช่น เทคโนโลยีพื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรม วิถีเกษตรอินทรีย์ ระบุปัญหาและความ ต้องการของชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาที่ตอบโจทย์ 2) การการจัดตั้งเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มชาวบ้าน ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาครัฐ ส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชน เช่น กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าภูมิปัญญา สนับสนุนกลไกการสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่าย เช่น เครือข่ายออนไลน์ การจัด ประชุมประจำปี 3) การออกแบบนวัตกรรมที่เหมาะสม นำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน พัฒนานวัตกรรมเชิงสังคม เช่น ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ตลาดนัดสีเขียว ทดลองและปรับปรุงโมเดล นวัตกรรมที่ตอบสนองต่อบริบทของชุมชน 4) การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างระบบการเรียนรู้ในชุมชนผ่านโครงการฝึกอบรมและเวิร์กช็อป ส่งเสริมเยาวชนให้เข้ามามี ส่วนร่วมในการสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและ หน่วยงานวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ 5) การขยายผลและพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของเครือข่ายในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ พัฒนานโยบายที่

สนับสนุนเครือข่ายชุมชนนวัตกรรม เช่น การให้เงินทุนสนับสนุน สร้างความร่วมมือกับตลาดและภาคธุรกิจเพื่อให้ผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชนมีความยั่งยืน กระบวนการเหล่านี้ต้องดำเนินการภายใต้แนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างแท้จริง

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร พบว่า การสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานของความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ดังนี้ 1) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ชัดเจนและเปิดเผยระหว่างสมาชิกในเครือข่ายช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดี การแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอช่วยให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การวางแผนและการดำเนินงานที่มีโครงสร้างและเป้าหมายที่ชัดเจนช่วยให้เครือข่ายดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการทรัพยากรและการบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสมช่วยให้เครือข่ายสามารถเผชิญกับความท้าทายและปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยสร้างความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน การจัดเวทีประชาคมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และแผนการเรียนรู้ร่วมกันช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย 4) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนมาใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการดำเนินงาน การพัฒนานวัตกรรมที่ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชน 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนช่วยเสริมสร้างทรัพยากรและความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาเครือข่าย การจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยสร้างความชัดเจนและความมั่นคงในการดำเนินงานร่วมกัน การพิจารณาและดำเนินงานตามปัจจัยเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมที่ยั่งยืนและสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นฐานของความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการพัฒนา เครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร การพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมที่ยึดความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน มีผลลัพธ์ที่สำคัญหลายประการในการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน ดังนี้ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำความรู้และทักษะที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้กับชุมชน ตัวอย่างเช่น การผลิตสินค้าจากปลา มะม่วง และผลิตภัณฑ์จากข้าว ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การจัดการความรู้และการสืบทอดภูมิปัญญา การจัดการความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาและพัฒนาความรู้ที่มีอยู่ การวิจัยพบว่าการสืบทอดภูมิปัญญาต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม และการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา 3) การยกระดับศักยภาพของเครือข่าย การพัฒนาเครือข่ายในชุมชน ต้องอาศัยการเรียนรู้เพื่อเข้าใจพื้นที่ การปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง การมุ่งสู่การพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ และการยกระดับเครือข่ายให้มีความยั่งยืน 4) การพัฒนารูปแบบการสร้างและการใช้ภูมิปัญญา การพัฒนารูปแบบการสร้างและการใช้ภูมิปัญญาจากความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต้นน้ำ ระดับกลางน้ำ และระดับปลายน้ำ โดยแต่ละระดับมุ่งเน้นการพัฒนาใน 4 ด้านหลัก คือ การพัฒนารายบุคคล การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาชุมชน และการบริหารผลการปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน โดยสรุป การพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมที่ยึดความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดพิจิตรและบูรณาการเครือข่ายในและนอกชุมชน สร้างเครือข่ายภายใน ให้แต่ละกลุ่มในชุมชนร่วมมือ เช่น กลุ่มแปรรูปมะม่วง ร่วมกับกลุ่มผลิตบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ครบวงจร สร้างเครือข่ายภายนอก ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาชุมชน พุทธนวัตกรรม การทำวิจัยพัฒนา เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ของชุมชนกับตลาดท้องถิ่นกับตลาดออนไลน์หรือบริษัทเอกชน สร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มชุมชนจัดตั้งเวทีประชุม ณ จุดถ่ายทอดความรู้ ชุมชนพุทธนวัตกรรมเชิงบูรณาการ พื้นที่อำเภอบางมูลนากให้แต่ละกลุ่ม

นำเสนอปัญหาและแลกเปลี่ยนแนวทางแก้ไขพัฒนากิจกรรมร่วมกัน สร้างพื้นที่ให้เยาวชนและกลุ่มเปราะบางมีส่วนร่วม เพื่อให้ทุกคนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย เชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอก

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร

การสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัย การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การใช้ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทรัพยากร และการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน กระบวนการเหล่านี้ต้องดำเนินการภายใต้แนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนมีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพจะต้องสร้างจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็ง โดยที่ผลการดำเนินการการสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนาจัดตั้งดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพในทั้ง 15 หมู่บ้านตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละชุมชน

2. ผลการ วิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร

ความสำเร็จของเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมขึ้นอยู่กับ การบูรณาการปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ นวัตกรรม นโยบาย และสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุล การสร้างระบบสนับสนุนที่

แข็งแกร่งและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ จะช่วยให้เครือข่ายสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างยั่งยืน การพิจารณาและดำเนินงานตามปัจจัยเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมที่ยั่งยืนและสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นฐานของความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีริโซติ สัตตาคม (2567) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อสังคมชุมชนเมืองจิง ประกอบไปด้วยศักยภาพผู้นำและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานการจัดการและพัฒนาศักยภาพชุมชน ความสัมพันธ์เชิงสังคมในชุมชน ความต้องการแก้ปัญหาของชุมชนและรัฐ การสร้างแรงจูงใจ การร่วมมือของภาคีเครือข่าย ทักษะการปรับตัวของชุมชนต่อโลกาภิวัตน์และการสนับสนุนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ยังพบข้อแตกต่างจากงานวิจัยอื่นที่ว่าปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ ทักษะการปรับตัวของชุมชนที่มีต่อโลกาภิวัตน์ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนา หมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อสังคม ประกอบด้วย ด้านระบบการปฏิบัติงานของภาคีเครือข่าย ด้านโครงสร้างหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายและข้อบังคับด้านทักษะความสามารถการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม ด้านทัศนคติและแรงจูงใจที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง และด้านความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรชุมชน

3. ผลการพัฒนา เครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร

การพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมต้องใช้แนวทางแบบองค์รวมที่บูรณาการทรัพยากรชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และนโยบายรัฐ ให้สอดคล้องกัน เครือข่ายที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวตามบริบทของชุมชน จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ การพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมที่ยึดความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญกมล ดอนขวา (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบทางตรงต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการขายมากที่สุด ส่วนกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการขาย มีผลกระทบทางตรงต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน ในด้านการให้ความอนุเคราะห์ชุมชนมากที่สุดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทางด้านการพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสมาชิกกลุ่ม และการ

พัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีผลต่อการเพิ่มยอดขายจากการขายสินค้าภายในชุมชน โดยรายได้จากการขายจะมีผลต่อขนาดของการจัดสรรกำไรไปช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยในด้านการศึกษาให้มากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการระหว่างความร่วมมือของทุกภาคส่วน การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนจากนโยบายและทรัพยากร รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งแต่ละปัจจัยมีความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนให้ยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตรต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพและทุนชีวภาพ-ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน ออกแบบนวัตกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน ถ่ายทอดความรู้ และขยายผลให้เครือข่ายเข้มแข็ง โดยปัจจัยความสำเร็จคือการสื่อสาร การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม เทคโนโลยีที่เหมาะสม และความร่วมมือข้ามหน่วยงาน ส่งผลให้ชุมชนเพิ่มรายได้จากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ยกกระดับการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ และเชื่อมโยงเครือข่ายภายใน-ภายนอกอย่างยั่งยืน **ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย** ควรมีนโยบายที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืน **ข้อเสนอแนะระดับองค์กร/ระดับชุมชน** ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการ การตลาด การผลิต และการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและสร้างความเข้มแข็งจากภายใน **ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป** คือ 1. การศึกษาผลกระทบระยะยาวของการพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 2. ศึกษาปัจจัยแห่ง

ความสำเร็จและความล้มเหลวในการสร้างและดำเนินงานเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเครือข่าย 3. พัฒนาเครื่องมือและแนวทางในการประเมินศักยภาพของชุมชน การออกแบบนวัตกรรมที่เหมาะสม และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนนวัตกรรม 4. ศึกษาถึงทักษะการปรับตัวของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เพื่อให้เข้าใจถึงวิธีการที่ชุมชนสามารถรับมือกับความท้าทายและใช้ประโยชน์จากโอกาสใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญกมล ดอนขวา. (2555ฉ. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิจัยแห่งชาติ.
- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2559). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 5(1), 45-54.
- ทัศนียา บริพิศและธีรภัทร กิจจารักษ์. (2563). การวิเคราะห์ระบบบริการสาธารณะแบบใหม่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย. วารสารนานาชาติว่าด้วยนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์และการเปลี่ยนแปลง, 13(6), 415-425
- บุหงา ชัยสุวรรณ พรพรรณ ประจักษ์เนตร และกิริติ คเสนทวา. (2562). ปัจจัยพยากรณ์ความสำเร็จในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(53), 87-108.